

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ АДВОКАТІВ

Одним із основоположних принципів діяльності адвокатів в Україні є принцип незалежності. Це визначено в розділі 4 частини 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» де зазначено, що адвокатська діяльність має здійснюватись на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [1].

Міжнародно-правові акти також встановлюють принципи діяльності адвокатів. Серед міжнародних актів окремо слід виділити такі: Основні положення про роль адвокатів, Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства тощо. Вказаними актами передбачено, що адвокати під час виконання своїх професійних обов'язків повинні діяти незалежно і не повинні допускати впливу на себе та свою діяльність, що може проявлятися у зовнішньому та внутрішньому тиску на адвокатів з боку сторонніх осіб.

Незалежний статус адвокатів сприяє зміцненню довіри суспільства до всієї системи правосуддя та неупередженості суддів. Адвокати повинні уникати будь-яких утисків власної незалежності та не повинні поступатися своїми принципами на користь інших [2].

Статтею 59 Конституції України визначено, що кожен має право на професійну правничу допомогу. Проте реалізація цього права можлива лише за відповідних умов, що гарантують діяльність адвокатів. Тому основною вимогою умов здійснення такої діяльності є незалежність адвокатів. Як зазначила Т. Варфоломєєва: «Дотримання принципу незалежності адвоката – це не лише спосіб дотримання його корпоративних правил, а й спосіб забезпечення справжнього захисту прав клієнтів.» Через порушення прав адвокатів, безпосередня довіра і надія на професійне порушуються права захищеної особи [3].

Відповідно до ст. 11 Загальної декларації прав людини, кожна особа, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинуватою, доки її вину не буде встановлено в законному порядку публічним судом, на якому вона має всі можливості для захисту [4]. Звичайно, без незалежності самого захисника адвокат не зможе забезпечити повний захист обвинуваченого.

Відповідно до частини першої статті 6 Правил адвокатської етики, особливості цілей і завдань адвоката визнають, що максимальна незалежність адвоката у здійсненні його професійних прав є необхідною умовою та обов'язком належного здійснення адвокатської діяльності, що означає, що він повинен бути вільний від будь-якого зовнішнього впливу, тиску чи

втручання, зокрема з боку державних органів, політичних партій, інших адвокатів тощо, або від будь-якого зовнішнього впливу, тиску чи втручання в діяльність з надання правової допомоги, захисту чи представництва клієнтів. Для дотримання цього принципу у своїй професійній діяльності адвокати зобов'язані протистояти будь-яким спробам порушити їхню незалежність та мужньо та принципово виконувати свої обов'язки [5].

Отже, на мій погляд, незалежність – це не лише свобода від будь-якого впливу, чи зовнішнього, чи внутрішнього, а й свобода робити певні дії цілком згідно з власним розсудом і своєю волею. Незалежність зазвичай є поняттям, яке не можна вважати одностороннім, оскільки незалежність, як і свобода, цілком абсолютна. Адвокат у своїй діяльності ні в якому разі не повинен бути від когось або чогось залежним, підпорядкованим ні частково, ні повністю, ні протягом певного часу, ні постійно залежним від когось або чогось.

Отже, як було зазначено, у Конституції написано, що кожен має право на правову допомогу, в окремих випадках ця допомога є безкоштовною. Зусилля адвокатури спрямовані на захист прав людини. Держава реалізує це положення шляхом створення центрів безоплатної правової допомоги, залучення адвокатів для виконання цього завдання. Проте, цілком логічно може виникнути питання, а як в такому випадку буде збережений принцип незалежності адвокатів?

Проаналізувавши законодавство України в цій сфері можна виділити наступне. Ст. 5 Закону «Про безоплатну правову допомогу», де в засадах визначення державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги, не визначає окремо принцип незалежності діяльності адвоката. Законом «Про безоплатну правову допомогу» передбачено, що центри з надання безоплатної правової допомоги укладають договори з адвокатами, які внесені до реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. У цьому випадку адвокат зобов'язаний виконувати роботу, обумовлену договором. Оскільки контракт є особливою формою трудового договору, тому один із суб'єктів цих правовідносин має бути підпорядкованим іншому. У цьому випадку адвокати мають бути пов'язані з центром і надавати безоплатну правову допомогу. Слід звернути увагу, що це може прямо чи опосередковано вплинути на професійну діяльність адвоката і його незалежність.

Також важливим елементом забезпечення незалежності адвокатської діяльності є гарантії недопущення порушення адвокатської таємниці, оскільки внаслідок цього будуть порушені права, як адвоката так і клієнта, який до нього звернувся.

Згідно зі статтею 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», обов'язок зберігати адвокатську таємницю поширюється на адвокатів, які зобов'язані забезпечити умови, що перешкоджають одержанню адвокатської професійної таємниці та її розголошенню сторонніми особами.

Інформація або документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта. Особа, яка несанкціоновано одержала або розголосила адвокатську таємницю, несе відповідальність згідно із законом [1].

Важливим фактором забезпечення незалежності адвоката є конфіденційність, яка є принципом, передбаченим законом, як однією із засад захисту, а отже є правовою нормою, яка визначає права та обов'язки учасників здійснення правосуддя. Тому адвокати, користуючись своєю незалежністю, не повинні забувати про цілі та засоби. Благородна мета правосуддя – захистити суспільство та окремих людей від несправедливих звинувачень, може бути досягнута лише за допомогою етичних методів і технік.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування у відносинах з адвокатами повинні дотримуватись вимог Конституції України та законодавства України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколів до неї, практики Європейського суду. Суд з прав людини.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» регулює питання правової організації адвокатури, взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування, гарантує незалежність адвокатів та адвокатських організацій. Основою діяльності адвокатури є її самоврядність, незалежність від державних органів, дотримання адвокатами моральних вимог професії.

Можна зробити висновок, що подальший розвиток адвокатури та усунення прогалин у законодавстві щодо правового захисту та правової незалежності адвокатури є важливим, оскільки в правовій країні адвокатська діяльність відіграє важливу роль. Від того, якісною доступною для громадян буде правова допомога адвоката, залежить довіра суспільства до правосуддя в цілому.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27.
2. Фіолевскій Д. П. Адвокатура: Підручник. Друге вид., Перероблене і доп. М.: Алерта, 2008. 432с.
3. Варфоломеева Т. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 1 (14). С. 7–20.
4. Загальна декларація прав людини, Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Правила адвокатської етики: Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>

Науковий керівник: доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Кісліцина Ірина Олександрівна**